Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXIX № 50 (3513) Варшава, 15 грудня 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

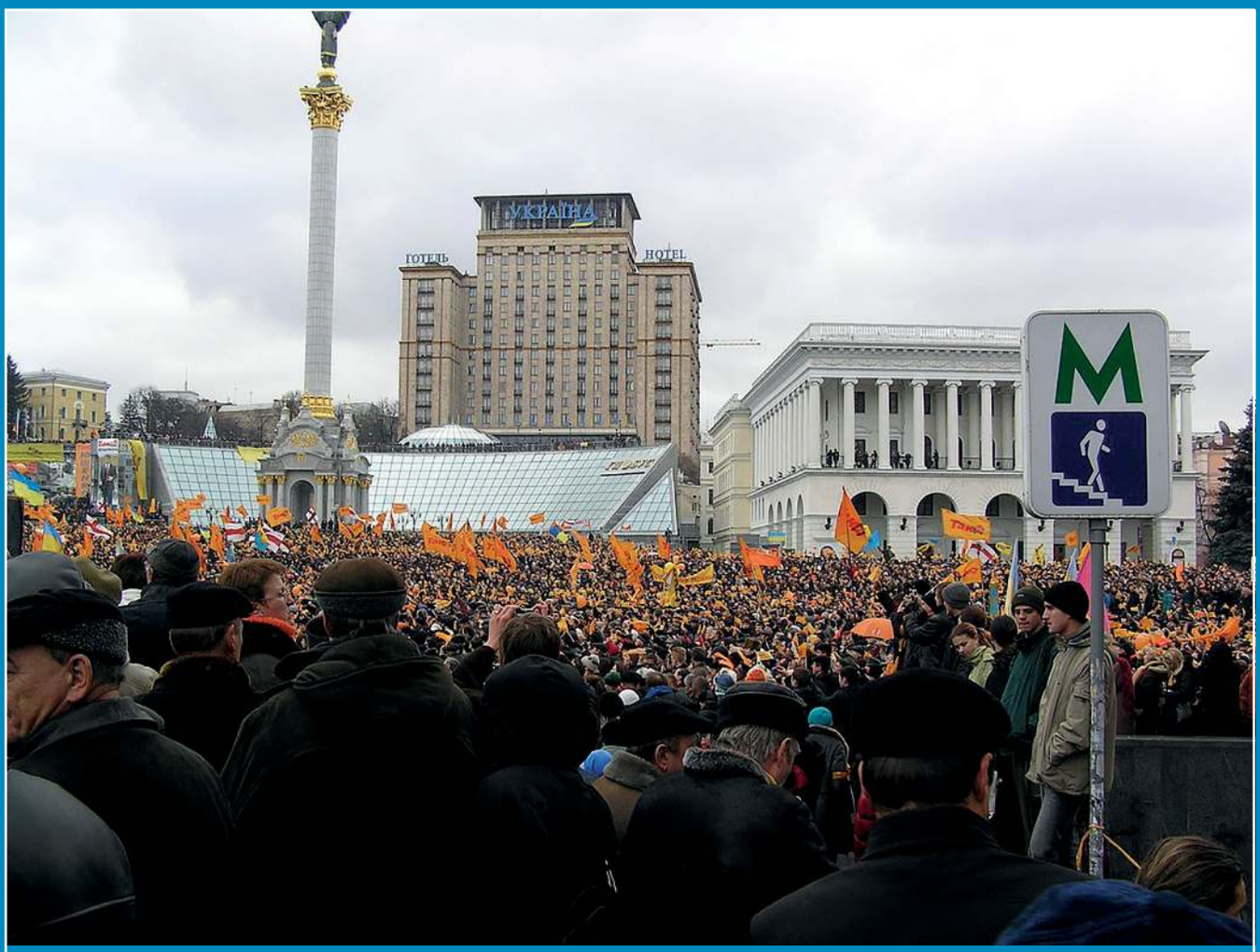

Фото з Вікіпедії

Помаранчевій Революції – 20 років. с. 14

Постулати українських організацій щодо міграційної стратегії. с. 6

Вшанування жертв Голодоморів. с. 8

ISSN 027-8254
50
9 770027 825245

eprasa.pl 05ebe98739

АНАЛІТИКА

Григорій СПОДАРИК

«Якщо ми відпустимо один раз, це явище буде поширюватися»

Боротьбу з мовою ворожнечі в Польщі ведуть, але їй перешкоджають недосконалі процедури. Ахіллесовою п'ятою стають судові експерти. Оптимізмом не надихає і майбутнє, бо особливих перспектив щодо змін не спостерігаємо.

Про це говорили представники меншини та юристи, котрі на практиці працюють із такими питаннями, під час презентації в Українському домі у Варшаві нового звіту Об'єднання українців у Польщі (ОУП) щодо моніторингу злочинів на ґрунті ненависті проти української громади. Звіт продовжує діяльність Об'єднання, що триває протягом кількох років, а автором документа є юридичний консультант Петро Федусьо. Мова ворожнечі – не лише проблема внутрішніх суспільних настроїв. Це теж елемент війни, яку веде росія. На цьому наголосив голова ОУП Мирослав Скірка. За його словами, будь-яка зміна суспільних настроїв змінює рівень підтримки в Польщі української сторони, а біженці стають особливо вразливими до таких коливань.

Представляючи звіт, адвокат Петро Федусьо підкреслив, що з 2016 року ОУП повідомило про 500 випадків мови ворожнечі. За цей час було винесено понад 140 обвинувальних вироків. У рамах поточного звіту за період з травня по листопад 2024 року подано 61 звернення. Однак у половині справ уже відмовлено або їх припинено.

Петро Федусьо навів кілька прикладів. В одному з них ідеться про випадок з українською громадою в Старґарді, що планувала святкування Дня Незалежності України. Тоді на місцевому сайті з'явився коментар, автор якого заявив, що учасників такого свята потрібно «загнати до церкви і спалити живцем». Розслідування триває. В іншому випадку згадано реакцію на запис президента Анджея Дуди про необхідність вшанування пам'яті поляків і українців, які воювали проти більшовиків у 20-х роках минулого століття. Цей запис прокоментував профіль «Українець мені не брат», вживаючи образливих слів щодо президента. Справу, однак, було припинено. ОУП оскаржує її припинення та відхилення скарги. Петро Федусьо пояснив, що така послідовність потрібна, щоб продемонструвати неприйняття ситуації.

– Це загострюється. Якщо ми здамося один раз, явище пошириться, – зазначив автор звіту. Наведеними прикладами він проілюстрував одну з найбільших проблем, які виникають у такого типу справах. Адже те, що прийнято розуміти як образливе, у судовому процесі може бути вже не таким очевидним. Там слова ненависті стають, наприклад, допустимою критикою, висловленням

Петро Федусьо та Петро Тима.
Фото з фейсбук-сторінки Мирослави Керик

поглядів, засудженням націоналістичних настроїв чи територіальних претензій проти Польщі. Саме так їх часто кваліфікують судові експерти. У процесуальній практиці потім важко переконати суд зайняти протилежну позицію, оскільки оцінку надає експерт зі спеціальними знаннями. Але важливо, що в одній з касаційних скарг, поданих Петром Федусьом, суд пояснює, що висловлення власної думки не виключає наявності злочину. Крім того, Верховний суд звернув увагу, що експерти існують не для того, щоб ухвалювати рішення для судів.

У дискусії взяв участь і колишній голова ОУП Петро Тима, який підкреслив, що ОУП працює з такими справами з 2015-2016 років, оскільки тоді вони почали становити серйозну загрозу для громади. Це пов'язано з розвитком і популярністю соціальних мереж, що призвело до появи саме мови ненависті.

– Попередні дії були спрямовані на знищення будівель, могил чи кладовищ, – відзначив Петро Тима. Однак це були поодинокі випадки, які траплялися переважно в південно-східних регіонах. До агресивних дій тоді належали підпали, гасла проти українців на стінах, блокування українських заходів та напади на їхніх учасників. Сучасні зміни полягають у тому, що основним простором для ненависті стали соціальні мережі. За словами Петра Тими, тут важливий і політичний контекст, пов'язаний із широкою присутністю теми про злочини на Волині. Це призвело до збільшення кількості коментарів, а також до їхньої радикалізації щодо українців чи польсько-українських відносин. Так було, наприклад, у 2013 році, коли обговорювали постанову польського парламенту щодо Волині.

– Цей елемент призвів до масової появи негативних повідомлень про українців у різних місцях, – зауважив Петро Тима. Він також вказав на роль гібридної війни, яка впроваджує російські наративи в польський публічний простір, особливо щодо історичних подій. Важливо, що відбувалася не лише несвідома трансляція пропаганди, а й організована діяльність, спрямована на посилення недружніх настроїв щодо України та українців. Практичним результатом таких дій став напад на процесію у Перемишлі 2016 року. Винуватців засудили, але, як зазначив Петро Тима, важливим є й контекст, що створив до

eprasa.pl 05ebe98739

цього підґрунтя. Використовуючи ЗМІ, невідомі особи, що мали псевдоніми, закликали людей влаштувати пікет проти процесії. За два тижні до нападу в мережі з'являлося все більше емоційних коментарів. У результаті цього стався напад.

– Є доказова база, але немає бажання показати зв'язок між подіями та натхненниками, – ствердив Петро Тима. Для розпалювання настроїв і ненависті використовували українські могили та пам'ятники. У 2013 році розпочалася організована та свідомо побудована кампанія провокацій, яка мала на меті сприяти різним формам негативного зображення польсько-українських відносин, а також формувати негативне ставлення до подій на Майдані в Києві, а згодом провокувати циклічні кризи у польсько-українських відносинах.

– Можна сказати, що з 2013 року явище мови ворожнечі виходить за межі Підкарпатського воєводства, – наголошує Петро Тима, нагадавши, що дії проти українців відбувалися тоді в Щеціні, Бартошицях і Ґданську. За його словами, багато з цих подій мають спільне джерело. Це, наприклад, конкретні польські організації чи представники сепаратистських регіонів України. Окреслюючи контекст, Петро Тима повідомив, що у 90-х роках тодішнього голову ОУП Юрія Рейта та секретаря Мирона Кертичака допитувала поліція щодо діяльності Організації українських націоналістів у Польщі. Що стало поштовхом до активізації державного апарату? Помилка перекладача під час роботи над текстом «Нашого слова», у якому йшлося про незадовільну співпрацю. У перекладі абревіатура ОУП була помилково написана як ОУН.

– Сама поява таких слів, як «Бандера», «українські націоналісти» чи «ОУН», у Польщі резонує донині. Для деяких людей усі знання про польсько-українські відносини не потрібні. Досить згадати слово «Бандера», і вони вже знають, про що йдеться і що було, – зазначив Петро Тима, показуючи, як історію трактують люди, котрі не знають її загального контексту. Згадана вище ситуація з допитом лідерів ОУП закінчилася особистим втручанням тодішнього голови парламентської комісії меншин Яцека Куроня.

– Справа була з'ясована, але це свідчить про те, наскільки чутливими є ці питання, які вимагають знань, умінь і волі, щоб їх розв'язувати, – підсумував Петро Тима.

У дискусії взяв також участь Мацей Млинарчик, прокурор, котрий спеціалізується на мові ворожнечі. Він навів дані досліджень, які показують, що у постраждалих від мови ворожнечі розвивається соціальна самоізоляція, страх перебування в громадських місцях, спілкування рідною мовою, суїцидальні думки та соматичні захворювання. Але такі злочини також шкодять інтересам усього суспільства, оскільки знижують рівень чутливості до насильства. Зрештою, це явище загрожує безпеці держави. Акції ненависті, масові образи чи заклики до ненависті – усі названі дії є маніпуляцією суспільними поглядами та настроями.

– Це страшенно небезпечно, і держава має бути до цього готова. Невипадково ті ж групи, що ображають, розпалюють ненависть та прославляють злочинність, поширюють дезінформаційні повідомлення, – сказав Мацей Млинарчик. Він підкреслив, що покарання осіб, які використовують мову ворожнечі, також впливає на тих, хто поширює дезінформацію. Прокурор підтвердив, що серйозною проблемою залишаються судові експерти. Вони мають визначити, чи є певне слово образливим, за яких обставин і контексту. І часто може статися так, що експерти де-факто виносять судове рішення. Складність полягає в тому, що експерти, рекомендовані у судових списках, не обов'язково є найкомпетентнішими. А саме вони мають розповісти не лише про значення слів, а й про їхній вплив. На практиці некомпетентний експерт підтримає пояснення про те, що, коли обвинувачений називає євреїв «зміїним плем'ям», то має на увазі фразу, вжиту в Біблії. Натомість хороший експерт мав би заявити, що до сучасних висловлювань застосовуємо сучасні правила мовленнєвої етики. Сьогодні порівняння з гадюкою є образливим. У випадку українців експерти також влаштовують словесну акробатику. Наприклад, «хахол», на їхню думку, не ображає, бо це назва зачіски українців XVII століття, «дзяд» – це старий із лірою, що мандрує по селах, користуючись загальною пошаною, «гній» – назва речовини й не може образити, як і «сволоч», бо є образою в контексті російської мови, а не польської.

– Суд і прокурор, хоч і призначає експертів, але має бути готовий перевірити отриманий висновок та оцінити його. Це дуже велика проблема, тому що тут потрібна власна праця, – зазначив Мацей Млинарчик. Прокурор також згадав системні рішення, які суттєво були послаблені за два строки правління попереднього уряду. Перед їхнім приходом до влади прокурор Анджей Серемет запровадив механізм, за яким такі справи отримувала спеціалізована група, а не хтось із випадкових прокурорів, яких у Польщі – 6 тисяч. Також було оцінювання, чи справу розглянуто адекватно. За оцінками Мацея Млинарчика, це був чудовий інструмент для моніторингу якості таких проваджень. Однак після приходу до влади ПіС та її партнерів по коаліції ці питання перестали бути пріоритетними. Навпаки, вони стали проблематичними, бо як пояснив Мацей Млинарчик, люди, які поставали перед судом, з тих чи інших причин були важливими для тогочасної політичної влади. Прокурор також зазначив, що на той час програм з навчання й підвищення знань майже не проводили. Однак прикрим залишається той факт, що вишколи на тему мови ненависті не відбуваються й досі. Щоправда, справи ще оцінюють, але роблять це люди, котрі не мають необхідних знань. Вони описують те, що бачать у документах, але не можуть оцінити, що є вдалою практикою, а що помилкою. Існує ще одна проблема: часто прокурори розглядають такі випадки як сварку сусідів із взаємними образами, тому вирішують припинити справу.

– Без навчання та обізнаності прокурор може не бачити різниці й розглядати ці справи як дрібницю, – вважає Мацей Млинарчик. Важливо також, що справи про мову ненависті є складними та тривалими. А прокурори відповідають за те, скільки справ вони отримали і скільки завершили. Тож у них дуже часто виникає спокуса відмовити у відкритті провадження. Мацей Млинарчик зазначив, що протягом кількох місяців він працює у створеній генеральним прокурором команді щодо справ протидії мові ворожнечі та злочинам на ґрунті упереджень. Команда вже розробила нові рекомендації генпрокурора з практичними порадами та описом досвіду з розгляду таких справ. Шанс на системні зміни є. ●

Звіт створений в рамках проєкту, співфінансованого Польсько-американським Фондом Свободи в межах програми «Підтримуємо Україну», що виконується Фондом «Освіта для демократії»

eprasa.pl 05ebe98739

Виставка робіт українського маестро живопису в Ґданську

З 6 грудня у Національному морському музеї Ґданська можна побачити виставку робіт сучасного українського художника Івана Марчука (на фото). Вона охоплює приблизно 40 робіт, які походять з різних періодів творчості митця, починаючи від 1970-х до теперішнього десятиліття.

Виставка його робіт під назвою «Іван Марчук. Погляд у безмежність» у Ґданську відбувається уперше та присвячена 30-річчю Консульства України в цьому місті.

У рамах виставки також відбулася зустріч з митцем. Його роботи можна побачити до 30 березня 2025 року. Адреса: Spichlerze na Ołowiance, ul. Ołowianka 9-13, Gdańsk.

Іван Марчук – живописець, засновник техніки пльонтанізму та народний художник України. Є лауреатом Національної премії України ім. Шевченка. Почесний академік Національної академії мистецтв України. Почесний громадянин Тернополя, Києва, Канева. У Польщі його роботи були презентовані, зокрема, у Варшаві та Кракові.

Фото з фейсбук-сторінки Консульства України в Ґданську

«Лемківські перехрестя» – нова книга професора Ярослава Сирника

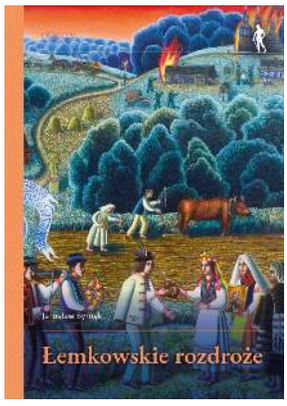

Вийшла друком нова книга професора історії та працівника Інституту етнології та культурної антропології Вроцлавського університету Ярослава Сирника – «Лемківські перехрестя» (оригінальна назва – «Łemkowskie rozdroże»). Історик, який є представником української меншини в Польщі, протягом багатьох років цікавиться, окрім історичної антропології та антропології організацій, історією національних меншин у Польщі та в Центрально-Східній Європі.

У своїй крайній книзі професор взявся за кілька ключових дослідницьких завдань, як-от аналіз впливу подій 40-х років минулого століття на настрої лемків, їхню участь у різних формуваннях і подальшу міфологізацію цих подій.

Професор Ярослав Сирник

Також він розглядає, як цей досвід зараз використовують для створення образу, серед іншого, ідентичності нащадків переселенців з Лемківщини.

Як читаємо в описі книжки на сайті Інституту етнології та культурної антропології Вроцлавського університету, суперечка про те, хто такі лемки, мешканці поселень Сондецьких і Нижніх Бескидів, почалася в другій половині XIX століття та триває донині. Чи сьогодні вони є тільки етнічною групою, а може, нацією – вже від часу Французької революції, як писав Федеріко Шабо (італійський історик – прим. ред.), «новим божеством сучасного світу»? А якщо вони нація, то які з цього виникають права лемків?

Навіть фізичне знищення лемківської Аркадії та жорстоке переселення в 1944-1947 роках до Радянського Союзу та так званих повернених територій Польської Народної Республіки, отриманих після II Світової війни, не припинило цих суперечок. Їхнє минуле стало особливо важливим аргументом у дискусіях про ідентичність і права лемків. Справи, які досі були темою легенд та казок, почала витісняти історія, котра намагалася нав'язати одностайність щодо минулого. Лемки стали його жертвою, а пам'ять про їхню історію – елементом політичних ігор.

Сьогодні, залежно від того, хто і з якою метою говорить про лемків, одні елементи їхньої історії оприлюднюють, інші замовчують. Книжка «Лемківські перехрестя» представляє цю проблему, зосереджуючись на подіях 1944-1947 років і описує наступні спроби їхньої міфологізації на потреби окремих ідеологій.

Ця робота професора Ярослава Сирника вийшла друком у видавництві Вроцлавського університету. Нам також дуже приємно повідомити, що книжка опинилася під медійним патронатом тижневика «Наше слово».

Нагадаємо, що цього року Ярослав Сирник отримав професорську номінацію від президента Польщі. Історик є уповноваженим ректора Вроцлавського університету в справах співпраці з Україною. На тему історії національних меншин у Польщі, роботи апарату безпеки та інші вийшло кілька книг науковця. Професор був теж автором статей у нашому тижневику.

Фото з фейсбук-сторінки
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 05ebe98739

Павло ЛОЗА

ПіС вимагає внести зміни до Закону про ІНП. Це стосується ОУН і УПА

До Сейму подано законопроєкт, який пропонує запровадити покарання за пропаганду Організації українських націоналістів та Української Повстанської Армії, прирівнюючи їх до фашизму й комунізму. Він передбачає, серед іншого, покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 3 років.

На сайті польського Сейму повідомлено, що документ передали на розгляд депутати партії «Право і справедливість» 3 грудня. Про це також заявили представники партії на пресконференції днем пізніше.

«Ми вважаємо, що не можна пропагувати бандерівщину і бандерівську символіку. Я звернувся до маршалка Сейму з проханням, щоб цей закон у зв'язку з важливістю цього законопроєкту був обговорений на засіданні Сейму, яке починається сьогодні», – сказав 4 грудня під час спільної конференції Маріуш Блащак, голова парламентського клубу ПіС, разом з іншими депутатами цієї партії – Пшемиславом Чарнеком і Збіґнєвом Боґуцьким.

Законопроєктом запропоновано зміни до Кримінального кодексу, де в статтю про покарання за нацистську, комуністичну та фашистську ідеологію депутати ПіС також хочуть додати згадку про ОУН та УПА.

Зміни передбачають таке саме покарання за пропаганду ідеології, «заклики до застосування насильства з метою впливу на політичне чи суспільне життя, зокрема ідеології Організації українських націоналістів фракції Бандери (ОУН-Б) та Української Повстанської Армії (УПА), яка призвела до геноциду на Волині та в сусідніх областях у 1943-1945 роках».

Як пояснюється в законопроєкті, мета таких змін – «не допустити поширення брехні про злочин геноциду на Волині та в суміжних областях у межах польського законодавства, а також припинити героїзацію ідеології фракцій Організації українських націоналістів Бандери та Української Повстанської Армії».

Автори документа стверджують, що в нинішній Україні «заперечують факт геноциду ОУН-Б і УПА». Депутати згадали слова колишнього міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби, який під час візиту до Польщі, говорячи про Волинську трагедію, згадав теж акцію «Вісла».

У документі зазначено, що в Польщі «звучать промови та пісні, які вихваляють злочинців з ОУН-Б та УПА, зокрема Степана Бандеру». Про це також говорили польські депутати на конференції.

«Усе частіше з'являється інформація, що в різних місцях Польщі українці, які тут перебувають, співають бандерівські пісні, вихваляють Бандеру, посилаються на бандерівську ідеологію. Стій. Кінець. Такої можливості немає», – підкреслив Пшемислав Чарнек.

Крім того, він підкреслив, що, всупереч заявам панівної коаліції, нічого не змінилося щодо ексгумації жертв Волинської трагедії:

«Ми хочемо ексгумації всіх, не окремих випадків, а всіх останків наших земляків, по-звірячому вбитих українськими націоналістами з ОУН-УПА. Ми не дозволяємо нікому в Польщі прославляти бандерівську ідеологію, Бандеру та його геноцидних злочинців».

Нагадаємо, що десятьма днями раніше, 26 листопада, після зустрічі міністра закордонних справ Польщі Радослава Сікорського та глави української дипломатії Андрія Сибіги було зазначено, що вже немає «жодних перешкод» для ексгумації жертв Волинської трагедії. Прем'єр-міністр Дональд Туск також заявив, що влада в Києві не блокуватиме таких робіт.

Крім того, 3 грудня новий посол України в Польщі Василь Боднар повідомив, що Україна і Польща працюють над створенням робочої групи для розв'язання історичних проблем. За словами дипломата, майбутня двостороння робоча група з «розв'язань проблемних питань в історичній сфері» діятиме під патронатом міністерств культури обох країн.

«Ми працюємо над порядком денним і хочемо, щоб ця група зібралася якнайшвидше», – сказав Василь Боднар агентству «Укрінформ». Як вказує дипломат, потрібен «діалог на політично чутливі теми», зокрема щодо вшанування пам'ятних місць в Україні та Польщі. Він зазначив, що наразі сторони «концентруються на кількох об'єктах спільної діяльності».

Це, однак, не переконало Пшемислава Чарнека, який на пресконференції заявив, що така група не потрібна.

«Робоча група має займатися взаємовідносинами й розв'язанням цих складних історичних суперечок. Тут немає нічого складного, тут немає труднощів. Пане Боднаре, наші земляки були жорстоко вбиті ОУН-УПА 80 років тому і досі лежать у полі без можливості їхньої ексгумації. Нам не потрібна жодна робоча група, нам потрібна згода на заявки, які давно подав Інститут національної пам'яті на ексгумацію тіл», – сказав на конференції депутат ПІС, який наостанок додав, що представники ПіС не хочуть, щоб у Польщі було «відтворення чи спорудження пам'ятників членам ОУН-УПА».

В Україні законопроєкт прокоментував на своїй фейсбук-сторінці, зокрема, депутат Верховної Ради, ексголова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович. Він назвав цей законопроєкт спробою польських політиків «засудити ідеологію боротьби за незалежність України, від результату якої залежить доля не тільки України, а й Польщі».

Нагадаємо, що закон про покарання за погляди, що прославляють бандеризм, уже вносили на розгляд Сейму 6 років тому. Цю поправку президент Польщі Анджей Дуда оскаржив у Конституційному трибуналі. У січні 2019 року трибунал погодився з думкою президента, який, варто додати, два рази виграв президентські вибори як кандидат від ПіС.

Спостерігаємо багато вказівок на те, що нинішня ініціатива щодо законопроєкту має для ПіС насамперед виборчі цілі. Це дозволить теперішньому їхньому кандидату в президенти Каролю Навроцькому, який очолює Інститут національної пам'яті Польщі та якого депутат Чарнек назвав «народним кандидатом», мати вигляд більшого патріота. А також у цей спосіб партія ПіС намагається наблизити до себе виборців «Конфедерації». ●

eprasa.pl 05ebe98739

Постулати українських організацій щодо міграційної стратегії

15 жовтня 2024 року Рада міністрів ухвалила документ «Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia migracyjna Polski na lata 2025–2030». 25 листопада відбулося громадське слухання стосовно прийнятої міграційної стратегії Польщі, в якому взяла участь Мирослава Керик, голова фонду «Український дім». Вона проголосила зауваги своєї організації та Об'єднання українців у Польщі.

Постулати Об'єднання українців у Польщі:

1. Обговорювана Стратегія ставить питання «безпеки» в центр міграційної парадигми. Зміцнює почуття загрози з боку «інших». Сьогодні мігранти в Польщі не становлять джерело реальної соціальної напруги. Не можна бути наївним, але помилкою є дивитися на міграцію лише з перспективи «загрози». В Стратегії бракує позитивних елементів, які міграція вносить в життя країни. З'являється тема ринку праці, заповнення демографічних прогалин, але немає позитивного опису присутності людей з інших країн та з іншими традиціями. Запропонована Стратегія деколи узаконює «ксенофобію» як національну чесноту, легітимізовану тут загрозою безпеки.

2. «Почуття» як емоції формуються під впливом суспільних, політичних нарацій, колективної поведінки. Ними легко маніпулювати, також ззовні або на потреби поточної політики. Стратегія держави не повинна будуватися на зворотному зв'язку з соцопитувань, а відповідально звертати увагу на довготермінові й багатоаспектні культурні та економічні переваги присутності мігрантів, спираючись теж на польський досвід багатокультурності й толерантності. Необхідна побудова позитивних нарацій про присутність мігрантів, які, наприклад, зараз посилюють соціальну безпеку пенсіонерів, платячи внески до Закладу соціального страхування (ZUS) і впливаючи на рівень пенсій. Метою Стратегії не є запрошення мігрантів, проте ми не повинні ними лякати на рівні урядового документа.

3. Стратегія не ставить собі за мету «стабілізацію суспільних настроїв шляхом перевірки думок і оцінок чи боротьбу з фейковими новинами або мовою ненависті проти „інших"». ОУП приготувало рапорт про боротьбу з мовою ненависті в Польщі, скерованої проти українців. Ненависть до інших широко присутня в мережі. Немає інструментів для боротьби з нею. Ми зустрічаємося з опором польської прокуратури щодо переслідування мови ненависті. Соціальні мережі, інтернет-медіа сповнені повідомлень зі словами ненависті, які часто створюють ботоферми чи тролі, але також конкретні люди та організації. Їхня діяльність де-факто безкарна. В Стратегії бракує інтеграційних механізмів, які стабілізуватимуть суспільні емоції й боротимуться з мовою ненависті, однією з найефективніших зброй гібридної війни.

4. Формулювання «Чужоземці, котрі легально перебувають у Польщі й виконують свої обов'язки, є важливою частиною суспільства. Їхні права потрібно поважати повною мірою, а їхній голос необхідно враховувати, плануючи конкретні рішення» має бути викладене в переліку завдань, рекомендованих органам місцевого самоврядування, громадським організаціям і державним інституціям. Мігранти, які перебувають у країні легально, є також платниками податків, стимулюють споживання, що перетворюється на прибуток органів місцевого самоврядування (ПДФО, ПДВ, ПнП). Проте органи місцевого самоврядування не враховують культурні й соціальні потреби мігрантів як частину своїх завдань, хоча мігранти є платниками податків до бюджетів тих же громад і становлять частину самоврядних громад за Конституцією РП і Законом про самоврядування. Отже, який перелік прав мають мігранти? Правом людини є розвиток власної особистості, збереження своєї ідентичності, традицій і збагачення ними дружніх та зацікавлених сусідів. Звісно, зберігаючи повагу до сторони, що приймає – господаря дому.

5. Дуже неоднозначним є поняття «утримання високого рівня згуртованості суспільства». Суспільство в Польщі є багатокультурним. Маємо в Польщі приблизно 2,5 мільйона мігрантів. На цьому фоні немає напруги. Однак, якщо приймемо, що моделлю згуртованості буде однорідність і етнічна уніфікація та расова чистота, Стратегія одразу може стати легітимізацією расизму й шовінізму.

6. Маю враження, що Стратегія викидає за межі громадянських чеснот поняття доброзичливості до іншої людини, зокрема «чужинця» в біблійному розумінні.

Постулати «Українського дому»:

1. Міграційна стратегія – документ, на який довго чекали, однак одноосібний спосіб роботи над нею та її акцент на безпеці викликають у нас застереження. [Тим більше, що Стратегія підготована одразу після того, як польське суспільство виявило виняткову відкритість, солідарність і бажання допомагати воєнним біженцям внаслідок російської атаки на Україну. Ця відкритість до чужоземців у хвилю кризи будувала солідарність польського суспільства, зміцнювала добре самопочуття поляків (політики усіх мастей люблять хвалити роль поляків у підтримці) і мала помітні господарські переваги для краю. Дивує, що такий позитивний приклад відкритості у нещодавній польській міграційній історії може бути такою великою мірою забутий польським урядом під час будування Стратегії].

2. В Стратегії аж 15 раз згадано Україну чи українців. Викликає занепокоєння, що таке сильне зосередження уваги на громадянах України може лише посилити, на жаль, присутню в польському суспільстві тенденцію до поділу міграції на «прийнятну», «білу», слов'янську та «неприйнятну», «небілу», неслов'янську. Водночас у Стратегії бракує конкретних розв'язань, що стосуються українців у Польщі. Стратегія була прийнята на час до 2030 року, але протягом найближчих п'яти років громадяни України, які тимчасово чи постійно живуть у Польщі, чекають на зрозумілі сигнали від уряду – сигнали, про які у Стратегії нічого не згадують.

eprasa.pl 05ebe98739

■ Чи час перебування на основі PESEL UKR буде зарахований до періоду, необхідного для отримання статусу довгострокового резидента?

■ Коли можна буде звертатися за картою CUKR і чи буде на ній позначка «доступ до ринку праці»?

■ Чи і на якій підставі буде подовжений український спецзакон?

■ Якими будуть правила возз'єднання з родиною після скасування воєнного стану в Україні?

■ Чи уряд передбачає, що війна закінчиться до 2030 року й українці ще перед 2030 роком повертатимуться до своєї країни?

3. Одним з принципів Стратегії є двосторонній характер інтеграційних процесів. На жаль, з тексту в цілому можна зробити висновок, що часто залишається лише гарна заява, а Стратегія очікує від мігрантів асиміляції. Ми розуміємо двосторонній характер як ситуацію, в якій чужоземці поважають права й інші норми, що панують у суспільстві, яке приймає, а члени суспільства, котре приймає, усвідомлюють, що різноманітність у світі є необхідною умовою його існування. На жаль, здається, що Стратегія представляє імміграцію в більш негативному світлі. В документі читаємо, що «присутність чужоземців може вносити невизначеність у повсякденне життя мешканців Польщі, тому процес імміграції має бути обмежений і контрольований» (с. 12). Такі заяви свідчать про те, що присутність іноземців показана як фактор стресу для громадян, а сама міграція подається як необхідне зло. Єдиною відчутною перевагою, яку можуть зауважити жителі Польщі, є те, що «інтеграція чужоземців у суспільство [...] дозволяє їм повною мірою використовувати свій потенціал» (с. 28). Цей підхід ґрунтується на спрощеному принципі, розглядаючи чужоземців лише з погляду загроз чи переваг.

4. У контексті громадян України оминули один із ключових аспектів. Відкриття кордонів для всіх, хто шукає захисту в Польщі, й надання їм доступу до ринку праці та соціальних послуг принесло взаємну користь – як для біженців, так і для польського суспільства. Польща не лише виявила гідну подиву солідарність, але й досягла відчутних економічних вигод, і все це сталося попри побоювання катастрофічних наслідків, які часто супроводжують такі ініціативи. Слід підкреслити, що лише завдяки біженцям з України у 2022 році, попри роботу нижче їхньої кваліфікації, ВВП Польщі зросло на 0,5-0,8%, а у 2023 році – від 0,7 до 1,1%, що стало причиною зростання надходжень до бюджету з податків, що становили приблизно 10 мільярдів злотих у 2022 році та понад 15 мільярдів злотих у 2023 році. Цей результат діяльності держави, самих біженців і польського суспільства варто продовжувати і будувати міграційну політику на його основі. ●

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

В Україні з'явилося Міністерство національної єдності

Кабінет міністрів України ухвалив рішення про перетворення Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій на Міністерство національної єдності. За словами прем'єр-міністра Дениса Шмигаля, поява нової інституції «допоможе сформувати нову якість роботи та взаємодії з багатомільйонною українською спільнотою з усіх хвиль міграції».

3 грудня Верховна Рада України проголосувала за очільника міністерства – ним став Олексій Чернишов. Він має дві вищі освіти – економічну та юридичну, тривалий час працював у бізнесі. З листопада 2022 року Чернишов очолює компанію «Нафтогаз України». До цього він був міністром розвитку громад та територій, а ще раніше очолював Київську ОВА (з жовтня 2019 року). Раніше також повідомлялося, що Чернишов може стати новим послом України в США. Поза тим, з біографії Олексія Чернишова невідомо про досвід роботи саме у дипломатичних службах.

«Міністерство, яке займатиметься справами глобальної багатомільйонної української спільноти – не поміж справ, а цілеспрямовано», – такими словами президент України Володимир Зеленський анонсував створення Міністерства єдності під час представлення в парламенті «Плану внутрішньої стійкості» 19 листопада. Зеленський повідомив, що міністерство створене для повернення громадян з-за кордону, оскільки одному Міністерству закордонних справ не вистачить ресурсів для виконання цього завдання. За його словами, владі потрібно повернути додому понад 7,5 млн. українців. Ще одним завданням нового міністерства буде пошук роботи для українців, які вирішать повернутися. Також воно має протистояти російській агентурі, яка працює з українцями за кордоном. Поки деталі роботи нового відомства невідомі – ні його плани, ні майбутній штат працівників чи передбачений бюджет. Влада заявляє, що міністерство захищатиме інтереси українців як нації та підтримуватиме зв'язок із тими, хто перебуває за кордоном.

Треба додати, що в цьому контексті Володимир Зеленський укотре заявив і про перспективи множинного громадянства для українців. «Маємо визнати цю реальність, українці – це вже глобальна нація, і маємо не намагатися обмежити їхні права, а спрямувати в інтересах України», – сказав глава держави. Уперше про перспективу таких змін він заговорив ще у 2021 році, і тоді ж подав відповідний законопроєкт, позначивши його як невідкладний. Утім, документ досі так і не розглянули у парламенті. Ще один проєкт закону, що передбачав би створення інституту множинного громадянства, президент подав до Верховної Ради у січні цього року. Наразі документ перебуває на розгляді. Законопроєкт передбачає отримання громадянства, зокрема, етнічним українцям за кордоном, а також спрощення його отримання для тих іноземців чи осіб без громадянства, які долучилися до оборони України під час війни з росією. Також документ перераховує, за яких підстав особа може втратити українське громадянство (наприклад, у випадку, якщо людина добровільно отримала паспорт держави-агресорки чи проходила у ній військову службу за контрактом) і категорії людей, які не можуть претендувати на український паспорт – зокрема, громадяни росії чи іншої країни, яка не визнає суверенітет України. ●

eprasa.pl 05ebe98739

Вшанування жертв Голодоморів

ОЛЬШТИН

– У четверту суботу листопада український народ єднається з особливої нагоди, згадуючи сплановану трагедію, внаслідок якої мільйони українців втратили життя. У цей день вшановуємо пам'ять жертв найстрашнішого голодомору – Голодомору 30-х років XX століття. Але мусимо усвідомлювати, що в попередньому столітті було ще три голодомори: на початку і наприкінці 20-х та в 40-х роках. Тоді українці стояли на перешкоді совєтській владі, бо не хотіли бути рабами. Нині ця історія повторюється – українці не хочуть бути рабами «руского міра», і тому тисячі стають жертвами російської злочинної ідеології. Ми сьогодні приходимо до храму з колосками пшениці та яблуками, а отже, з тим, чого бракувало тоді всім, хто помирав страшною голодною смертю. На очах безлюдніло, щезало з мапи України село за селом. Ми сьогодні приходимо, щоб вшанувати ті трагічні події й нагадати про них, аби хтось інший не писав за нас нашої історії. Самі маємо розповідати про горе, якого зазнавав і досі зазнає український народ. Приходячи та пам'ятаючи про минуле, спостерігаючи теперішнє, хочемо показати, що ми пам'ятатимемо про всіх жертв. Прагнемо теж застерегти інших і прийдешні покоління від того, щоб подібне не сталося в майбутньому. Хочемо показати всю правду про те страшне минуле.

Такі слова від глави Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ єпископа Аркадія Трохановського в суботу, 23 листопада, почули віряни, які, на жаль, нечисленно зібралися у катедральному соборі Ольштина, щоб вшанувати пам'ять жертв голодоморів в Україні, зокрема й найтрагічнішого 1932-33 років.

Вшанування пам'яті мільйонів замордованих українців розпочалося хвилиною мовчання. Після цього учні з міжшкільного пункту навчання української мови в Ольштині, а також діти й молодь з Комплексу шкіл з українською мовою навчання у Ґурові-Ілавецькому представили програму про ті страшні події, вразивши всіх присутніх. По завершенню панахиди за жертвами голодоморів, яку відслужили владика Аркадій Трохановський з отцями Іваном Галушкою та Станіславом Тарапацьким, присутні пішли із запаленими лампадами до пам'ятного знаку жертвам Голодомору, розміщеного біля собору. Там поклали квіти, глечики із зерном, яблука та поставили запалені лампади. Скорбна молитва закінчилася гімном «Ще не вмерла Україна».

Пам'ятаючи й вшановуючи мільйони жертв, не можна теж забувати про тисячі авторів та виконавців найбільшого у світі геноциду, скоєного щодо українців, який триває досі. Серед провідних безпосередніх виконавців злочину був соратник Сталіна, уродженець Польщі з міста Венґрів, що нині належить до Мазовецького воєводства. Ідеться про Станіслава Косіора. У 1928-1934 роках він очолював КП(б) України. Проте тодішнього керівника знищили його ж соратники. 1938 року Станіслава Косіора, який тоді обіймав посади заступника голови Ради народних комісарів СРСР та голови Комісії радянського контролю при РНК СРСР, заарештували та звинуватили у приналежності до так званої Польської військової організації. Він навіть під багатомісячними тортурами відкидав звинувачення й писав Сталіну благальні листи про помилування. Коли ж побачив, як НКВС-ники зґвалтували його 16-річну доньку, зізнався в усіх обвинуваченнях. Дочка Косіора покінчила життя самогубством, кинувшись під потяг. У 1939 році Станіслава Косіора розстріляли його колишні союзники.

Степан МІГУС

Фото автора статті

eprasa.pl 05ebe98739

БІЛИЙ БІР. Фото з фейсбук-сторінки школи у Білому Борі

ПЕРЕМИШЛЬ. Фото Павла Лози

ВАРШАВА. Фото з фейсбук-сторінки Посольства України у Польщі

КРАКІВ. Фото з фейсбук-сторінки Генерального консульства України в Кракові

ЛЕМБОРК. Фото з фейсбук-сторінки Домівка Лемборк

ЩЕЦІНЕК Фото з фейсбук-сторінки школи у Білому Борі

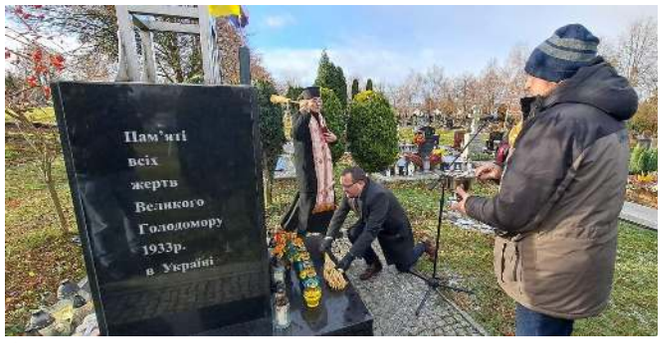

ҐДАНСЬК. Фото з фейсбук-сторінки Консульства України в Ґданську

eprasa.pl 05ebe98739

ГРОМАДА

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

«У нас повінь, у вас війна. Це ще гірше»

«У мене були дрова на зиму, але вода все забрала. А тут було півтора гектара поля, де росло зерно для курей, і город був. Тут було 60 вуликів, але вони попливли. Вибачте, мушу вам це показати й розповісти, бо не маю кому», – каже жителька села Опольниця в Нижній Сілезії, обіймаючи волонтерку, яка працює при Перемиському відділі ОУП.

Ниса, Клодзько, Строне-Шльонське...

Згідно з офіційною заявою поліції, поліцейська операція під назвою «Повінь 2024», яка в Польщі офіційно почалася 16 вересня, завершилася 3 жовтня. Але не для людей, котрі пережили трагедію, адже вони ще збирають кошти на відбудову своїх будинків та квартир. І чекають допомоги.

З 20 вересня до 16 листопада психологічну підтримку їм надавали волонтери ОУП з Перемишля.

Вони відвідували постраждалих, створюючи групи психологічної допомоги, кожна з яких нараховувала трьох волонтерів. Відвідали Нису, Клодзько, Строне-Шльонське, Льондек-Здруй, Ґлухолази, Желязно, Радохів, Бодзанів над Нисою та багато інших найбільш постраждалих від повені міст і сіл Нижньосілезького та Опольського воєводств.

Цю місію організувала Польська гуманітарна акція, з якою Об'єднання українців у Польщі співпрацює з 2022 року в рамах надання на території Польщі допомоги людям, які втікають від війни в Україні.

У «краю людей, що прибули звідкись»

За майже два місяці волонтери відвідали кілька сотень сімей та домівок. Їхня робота полягала переважно в розмовах і слуханні історій, часто трагічних. Вони також інформували про можливості допомоги та питали про потреби.

– Ви представляєте українську організацію? Ви з України? Дуже добре. Варто об'їхати весь Клодзький повіт і навіть усе Нижньосілезьке воєводство. Щоб люди знали, що українці допомагають. Можливо, був би якийсь інший спосіб мислення, а не життя довоєнним польсько-українським минулим, – сказав 66-річний чоловік, який після багатьох років повернувся з Кракова до рідного села Олджиховиці у Нижньосілезькому воєводстві Клодзького повіту, щоб піклуватися про свою сліпу матір.

Саме Нижня Сілезія, яку називають «краєм людей, що прибули звідкись» під час II Світової війни та одразу після неї, стала новим домом для, зокрема, переміщених із Волині та Поділля осіб.

Тому часто волонтери зустрічали людей, які в дитинстві жили у колишньому Львівському чи Станіславівському воєводствах.

Тут варто додати, що серед волонтерів Об'єднання українців у Польщі є не лише поляки чи представники української меншини, але також громадяни України, котрі приїхали до Польщі після початку повномасштабної війни. Саме вони мали найбільші побоювання, що через помітний непольський акцент та минуле постраждалі ставитимуться до них з недовірою. Проте, як повідомляють волонтери, їх прийняли доброзичливо, іноді – з радістю, а іноді – зі співчуттям.

Бувало, що чули: «У нас повінь, у вас війна. Це ще гірше». А ще: «Ви приїхали аж із Перемишля. Це так далеко. У мене була родина в Україні».

Іноді люди розповідали волонтерам, як після повені українці приходили допомагати.

– Я не знала, що мені робити, як вода спала. Я була внутрішньо спустошена. Не знаю звідки, але одного разу в моєму дворі з'явилося кілька молодих дівчат. Усі українки. Приїхали з лопатами, почали прибирати мул і все інше, що принесла вода. Я не знала, що сказати, – говорить, згадуючи з усмішкою, одна із мешканок Олджиховиць, до якої завітали волонтери з ОУП.

Серед інших подібних історій також був сюжет про біженку з України, яка допомогла двом родинам.

– Ми живемо на першому поверсі. Коли почалася повінь, ми тікали, і нас прийняла сусідка, котра живе на другому поверсі. Жили у неї кілька днів. Це біженка з України. Який же парадокс, що нас прихистила людина,

eprasa.pl 05ebe98739

якій самій довелося тікати з дому, – розповідала жителька Олджиховиць.

Ніхто не готовий

Можна сказати, що після майже трьох років роботи на вокзалі у Перемишлі, місцях розміщення, приймальних пунктах та в кімнаті для матерів із дітьми волонтери, які працюють в ОУП – Перемишль, стали експертами у роботі з людьми в кризових ситуаціях. Крім того, вони проходять регулярне навчання, а кожен волонтер може звернутися до психолога, коли йому це потрібно.

Незважаючи на таку солідну підготовку до роботи з людьми, котрі потребують допомоги, навіть волонтерам перемиського ОУП було важко відповісти на питання, на які інколи немає відповіді.

«У мене було 300 курей. Я жила з продажу яєць. Вода забрала все. Мені нема з чого жити. Що мені робити?»

«У мене була автомайстерня. Так заробляв. Вода забрала все, чим я працював. У мене немає ні роботи, ні грошей, щоб я міг відремонтувати свій будинок. Що мені робити далі?»

«У мене немає дому і немає здоров'я. Хворію на рак. Ріка, яка несла дерева, знесла мені весь будинок. Лишилося тих кілька цеглин. І оця лавка, щоб сидіти»

«Це моя четверта повінь. Мені 77 років. Я хотів би облаштуватися на новому місці й спокійно дожити до старості. Померти спокійно. Маю поле, але не дозволяють мені поставити новий будинок далі від річки. Що маю зробити, якщо мені ніхто не може допомогти?»

Такі запитання, розповіді, сльози та слова про те, що люди «здалися», що хтось з родини «пішов отримати психологічне лікування», волонтери чули в кожному другому будинку та подвір'ї, де побували.

Траплялося, що в деяких випадках волонтери дзвонили в управління ґміни або Центр соціальної допомоги з різними питаннями від постраждалих, хоча це не було їхнім завданням.

Звичайно, постраждалі говорили й про найтрагічніші події.

– Біля мого будинку знайшли трьох мертвих. Один – громадянин Польщі, двоє – чехів. Це число з нашого села, про яке я знаю, – говорила волонтерам одна з літніх мешканок села Бодзанів поблизу Ґлухолазів у Опольському воєводстві.

– Я йшов до дружини через гори й бачив, як військо пакує сімнадцять чорних мішків. Думаю, що багато потопилося. Жахливо, – розповідав своєю чергою волонтерам житель села Радохів у Клодзькому повіті в Нижній Сілезії.

Досі число жертв повені в постраждалих районах Польщі залишається дуже суперечливим. За офіційною інформацією, ідеться про 9 осіб. За неофіційною – вода могла забрати життя до кількох сотень людей. До того ж повінь віднесла з собою тіла загиблих із Чехії.

– Важко дивитися і слухати про людські трагедії. Тим паче ми знаємо, що не можемо допомогти ні фізично, ні фінансово. З іншого боку, іноді підтримка – це розмова, – зазначають волонтери, щиро працюючи при перемиському Об'єднанні.

Імовірно, після Нового року волонтери з Перемишля вирушать у чергове відрядження до постраждалих від повені районів. ●

eprasa.pl 05ebe98739

Анна РУССУ
Фото авторки статті

«Неочевидне/очевидне – українці з Польщі у фільмі»

Таку назву мала дискусія, що відбулась 26 жовтня в рамах 9-ї едиції кінофестивалю «Ukraïna!». Участь у ній взяли голова Об'єднання лемків Григорій Трохановський, очільниця товариства «Майстерня», членкиня Головної ради Об'єднання українців у Польщі Дарія Антошко та історик, публіцист, журналіст Богдан Гук. До присутніх у відеозверненні долучилась музикантка, режисерка, акторка Оксана Терефенко. Зустріч модерував Петро Тима – історик, публіцист та колишній голова ОУП. Розмові передував показ короткометражних стрічок, створених чи ініційованих українцями з Польщі. Фільми стали поштовхом до обговорення різних аспектів історії та культури української громади, її сьогодення та майбутнього.

«Юрій Новосільський – православний бацил у католицькому домі»

Фільм про художника, іконописця Юрія Новосільського, що відкриває погляд на українську й лемківську ідентичність митця, представили продюсер стрічки Григорій Трохановський та автор сценарію Богдан Гук. Його режисером став Адам Бортновський.

– Чому Новосільський? Проста справа: 2022 рік – рік Юрія Новосільського, – так Григорій Трохановський пояснює ідею зняти фільм про художника та додає, що на створення стрічки надихнув непростий досвід його та дружини. – Попри те, що ми всі (представники меншин – прим. ред.) живемо теоретично у вільній Польщі, кожен з нас перебуває постійно в напрузі. Постійно з'являються такі ситуації, в яких ми є якоюсь трохи гіршою категорією. І ми хотіли, щоб це прозвучало. Натомість, щоб прозвучало не в контексті якоїсь розповіді трохи банальної, але розповіді про митця, який є винятковим.

Григорій Трохановський згадував про зустріч з Юрієм Новосільським у Білому Борі. Тоді митець говорив українською й називав себе українцем. Це підтверджують розповіді інших представників української громади. Показовим, на думку голови Об'єднання лемків, є те, що учні художника, присутні на одному з показів, називали його людиною світу, стверджуючи, що він ніколи не вказував на своє українське походження.

– І тут з'явилося питання, чому так не говорив? – зауважує Григорій Трохановський. – Бо, якби сказав, правдоподібно, не міг творити. І це, мені здається, прозвучало у фільмі.

Під час дискусії згадали теж про присвоєння польською державою видатних митців, що були вихідцями з меншин. Поряд з іменем Юрія Новосільського назвали Єпіфанія Дровняка. Протягом одинадцяти років Об'єднання лемків боролося за повернення цьому митцю відповідного ім'я й прізвища.

Розповідаючи про створення сценарію до фільму, Богдан Гук зауважив, що Новосільський мав великий вплив на його становлення, адже він приймав художника як одного з українських, як частину власної культури.

– Протягом багатьох років Юрій Новосільський виконував роль такого охоронця. Охоронця мого статусу культурного й мого здоров'я психічного в мононаціональній державі, – пояснює Богдан Гук.

Під час роботи над фільмом він доходить висновку, що з погляду держави та її національної культури меншини не можуть мати великих митців. Вони повинні задовольнитися якоюсь невеликою нішею. Не маючи університетів, фінансів, великих інституцій, представники меншин не можуть донести до ширшого кола свій наратив. Це ставить їх в гірші умови й гірший статус. Вважається, що лише національна, державна культура має бути великою. І саме вона присвоює собі великих митців.

Петро Тима зазначив, що ситуація з Юрієм Новосільським залишається й досі складною. З одного боку, питання про ідентичність Новосільського з'являється в сучасних біографіях про художника. З іншого – на великих мистецьких виставках це питання оминають або не обговорюють. Тобто досі акценти залишаються дещо інші, ніж у представленому фільмі.

«Кінець малювання принцес»

Цю короткометражну стрічку, що розкриває досвід українських дітей, котрі мусили тікати від війни, зняв польський молодий режисер Міколай Мєльчарек. Ініціаторкою появи стрічки стала голова товариства «Майстерня» Дарія Антошко. Вона згадує, що ідеї передувала гуманітарна допомога, яку товариство надавало втікачам від повномасштабної війни в Україні. Спостерігаючи за мамами й дітьми, що приходили за речами та продуктами, Дарія Антошко думала про досвід дітей та хотіла його почути. Вона звернулася до Кінґи Мєльчарек, польської волонтерки, яка час від часу привозила до товариства допомогу для українців. На це Кінґа запропонувала не питати дітей безпосередньо, а попросити намалювати. Так з'явилася виставка, де було представлено понад 50 дитячих робіт. Проте на цьому історія не завершилась. Син Кінґи – Міколай Мєльчарек– навчався тоді на режисурі в Лодзькій кіношколі.

– Я так несміливо запитала Міколая, чи не могли б ми записати ці історії? – згадує голова товариства «Майстерня».

Перші кадри було зроблено в театрі Кошаліна. Проте цього матеріалу було замало, а викладачі Міколая порадили йому показати ще й іншу перспективу: як ці діти живуть роком пізніше. Так режисер поєднав два сюжети – життя

eprasa.pl 05ebe98739

дітей одразу після приїзду й роком пізніше. Прем'єра фільму відбулася цьогоріч у другу річницю повномасштабного вторгнення росії в Україну. Сам фільм триває 10 хвилин, проте Дарія Антошко розповідає, що в них залишилися годинні записи розмов із дітьми. Щоб матеріал не зник, Кінґа Мєльчарек зібрала ці історії в книзі «То був не слон, а повітряна тривога», яку товариство «Майстерня» видало разом з Об'єднанням українців у Польщі. Дарія Антошко заохочує придбати це видання, бо історії, розказані дітьми, показують зовсім інше сприйняття подій, ніж уявляють дорослі. Увесь прибуток призначено на обладнання будинку дитини, який постає в Івано-Франківську. У ньому знайдуть місце діти, батьки яких загинули на війні.

Аналізуючи, як цей досвід пов'язано з меншиною, Дарія Антошко зазначає, що кожну дитину, показану у фільмі, знає особисто. Дехто з них залишився з громадою, однак великий відсоток розпорошився.

– Натомість, як би це зараз грубо не зазвучало, завдяки такій ситуації ми знайшли кошти на розкрутку певних ініціатив, якими користуються наші діти і на які раніше не було коштів. Тому маємо такий прикрий приклад того, що якби не війна, то ми, напевно, деяких ініціатив не зробили, – додає вона.

«Стукай, стукай. Там ще дзвони дзвонять…»

Оксана Терефенко, одна з режисерів кліпу «Стукай, стукай…», не змогла приїхати до Варшави, щоб взяти участь у дискусії. Причиною стало те, що за її участі готувалися дві великі події: ґданський JarmaRock FEST і перша лемківська опера. Проте Оксана записала для присутніх відеозвернення, де розповіла про роботу над представленою піснею та кліпом до неї.

– Проєкт з'явився, насправді, в голові Касі Комар-Мацинської. Може, не зовсім проєкт, але ідея, як відзначити 70-ті роковини акції «Вісла». Це була головна його мета, – говорить Оксана Терефенко.

За задумом Касі Комар-Мацинської, мав бути записаний кліп до пісні, спеціально написаної з нагоди відзначення ювілейних роковин акції «Вісла», а участь у цьому взяли б два-три гурти.

– Я подумала, що це фантастичний простір, щоб ми могли об'єднати артистів, які, використовуючи різні форми, творять на багатьох сценах, фестивалях українську культуру в Польщі, та лемківську, яка теж пов'язана з акцією «Всіла», – зазначає режисерка кліпу й додає. – Проєкт є прекрасним простором, щоб ми з толерантністю, прийняттям, без зазирання комусь до сердець і голів, якою є їхня ідентичність, та накидання своїх переконань про те, ким є люди з депортації, дали право кожному взяти участь у цьому проєкті.

У процесі роботи над кліпом Оксана Терефенко з'ясувала, що тема – дуже серйозна, бо мур, поставлений протягом 70 років між багатьма групами, які відрізняються своїм почуттям ідентичності, залишається високим. Тому вона вирішила реалізувати цей проєкт без жодної організації, яка могла б поділити й знеохотити якусь групу до участі. Для неї важливою була зустріч людей, їхнє об'єднання.

– Так, як тоді, коли жили на Лемківщині, Бойківщині, перед депортацією. Разом. Дім у дім. Село у село. Хотіла б, щоб артисти з акції «Вісла» могли познайомитися, – пояснює свою ідею режисерка. Вона додає, що не бачила цього проєкту без поляків, адже це мав бути простір для будування мостів, розмови на дуже складу тему.

Реалізація задуму тривала два роки. Текст до пісні написала Кася Камар-Мацинська, який з української мови було перекладено на лемківську говірку. Один фрагмент звучить польською. Отже, пісню артисти виконують різними мовами. Тим часом музику до слів створив поляк Патрик Вальчак.

На думку Оксани Терефенко, у цьому діалозі дуже важливою стала дистанція, яка з плином часу дозволила третьому поколінню акції «Вісла» розповісти про те, як вони сьогодні бачать цю трагедію, чим для них є історія, культура.

– Ми могли дещо в інший спосіб, голосом третього покоління сказати, що ці факти й історія, те, що було, досвід наших дідів – є дуже важливим. І це творить нас сьогодні такими людьми, які хочуть говорити, будувати діалог, пам'ятаючи про те, що сталося. Цей проєкт показав, що ми можемо розмовляти, можемо робити гарні речі на теми складні, не забуваючи про те, що було, творячи прекрасне майбутнє, – підсумовує режисерка.

Кіно – перспектива знайомства з українською меншиною

На кінець зустрічі учасники поділилися своїми міркуваннями про кіно як спосіб розповісти про українців з Польщі, а також висловилися на тему майбутнього української громади. На думку Григорія Трохановського, відео є сучасним способом комунікації. Зараз легше побачити короткий фільм, ніж прочитати короткий текст. Тому його організація планує надалі робити відеозаписи, що стосуються тематики лемківської та ширше – української.

Тим часом Дарія Антошко поки не планує створення нових кінопроєктів. Водночас вона має занепокоєння щодо перспективи української меншини в Кошаліні.

– Я не знаю, що буде за 10-20 років із нами: чи будемо ми, чи будуть мігранти, біженці? І маю такий знак запитання. Як я сказала, з одного боку, біженці нам відкрили певні можливості для деякої діяльності. З іншого – боюся, щоб нас у якийсь момент не переважили. Говорю зараз про Кошалін, а не інші місцевості. Я не знаю, що буде далі.

Богдан Гук представив свою перспективу майбутнього української громади в широкому контексті. Він вважає: існує ймовірність, що настане цілковите переформатування розуміння історії Польщі та зауважує:

– Якщо українські гуманітарні еліти зможуть показати, якою була участь України в історії Королівства польського чи міжвоєнної Речі Посполитої, правдоподібно, має дійти до революції в розумінні того, чим було минуле.

Петро Тима зауважив, що, на жаль, в питаннях історичних, в питанні акції «Вісла» Польща перебуває на етапі ранньої третьої Речі Посполитої з перспективою на пізню ПНР (PRL). Тому він припускає, що для української спільноти будуть повертатися певні схеми мислення, зокрема образом, через фільм. Він вважає, що засадничими залишаються питання, про які говорив Богдан Гук щодо відчуття своєї ідентичності в Польщі, можливості бути іншою групою, яка має всі складові елементи – ідентичність, культуру, мову, а не є додатком, чимось локальним, принесеним. Підсумовуючи, Петро Тима наголошує: ця зустріч засвідчила, що у середовищі меншин є люди, які хочуть за допомогою фільмів у співпраці з професіоналами показувати частину своєї ідентичності та вести довкола цих стрічок дискусію. ●

eprasa.pl 05ebe98739

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО
Фото з Вікіпедії та архіву Анни Вінницької

Помаранчевій Революції – 20 років

Помаранчева революція або Помаранчевий майдан – це одна з важливих подій в новітній історії України, коли українці вирішували, в який бік повертати країні. Шляхом «народної демократії», виходу на «майдан» вони проявляли свою волю і змушували владу прислухатися до себе.

Віктор Ющенко

Помаранчевий майдан відбувся у 2004 році після президентських виборів, коли Центральна виборча комісія оголосила, що нібито переміг не опозиціонер Віктор Ющенко, а його суперник, провладний кандидат – Віктор Янукович. Як реакція на масові фальсифікації, що вплинули на результат виборів, почалася кампанія протестів, мітингів, пікетів, страйків та інших актів громадянської непокори. Події отримали назву за кольором, який використовували прибічники Віктора Ющенка й опозиційної партії «Наша Україна». Під помаранчевими стягами гуртувалися громадяни, яким була небайдужа доля України.

Основною базою підтримки Ющенка стали західні і центральні області країни, у той час як Віктора Януковича підтримали східні і південні. Для захисту своїх демократичних прав до Києва приїхало сотні тисяч людей зі всієї України.

Хронологія подій

31 жовтня 2004 року відбувся перший тур четвертих президентських виборів.

У західних і центральних областях перевага була на боці Віктора Ющенка, у південних і східних – відповідно Віктора Януковича. Перед другим туром Ющенко очолив коаліцію, до якої ввійшли кандидати з першого туру – Юлія Тимошенко, Олександр Мороз та Анатолій Кінах. Янукович же зробив ставку на максимальну явку свого потенційного електорату у східних областях і не без застосування адмінресурсу.

21 листопада відбувся другий тур виборів. Віктор Янукович, розуміючи, що перевага не на його боці, для власної перемоги використав увесь можливий адміністративний ресурс, у результаті чого сфальсифікована явка на Донбасі зросла до 89,5% у Луганській і до 96,7% у Донецькій областях. Того ж дня прибічники партії «Наша Україна» почали облаштовувати на Майдані Незалежності в Києві наметове містечко та закликали своїх прихильників виходити на мітинг. Кількість мітингувальників того дня становила близько 30 тисяч осіб, а вже наступного сягнула 100 тисяч.

23 листопада на Хрещатику було встановлено 400 наметів. Завдяки супутниковій трансляції з Майдану Незалежності про події в Україні дізнався світ. Іноземних журналістів дивував масштаб народного виступу, який було спричинено не стільки результатами виборів, як незадоволенням громадян своїм становищем та укладом суспільного життя, що панував понад десятиліття. Віктор Ющенко присягнув на вірність народові України, в багатьох містах країни почалися багатолюдні мітинги на його підтримку.

24 листопада Центральна виборча комісія затвердила офіційний протокол другого туру виборів, дані якого суттєво відрізнялися від даних Національного екзит-полу. Голова Верховної Ради Володимир Литвин оголосив, що жоден державний орган не має повноважень скасовувати результати виборів. В свою чергу тодішній президент

eprasa.pl 05ebe98739

Леонід Кучма закликав до незастосування сили щодо протестувальників і нагальну потребу шукати вихід із глухого кута. Дні минали, проте становище не змінювалося, переговори між сторонами не давали результатів.

27 листопада на позачерговому засіданні Верховної Ради депутати висловили недовіру Центральній виборчій комісії. Парламент визнав нечинними результати другого туру президентських виборів. У цей час прибічники Януковича на сході і півдні України намагалися посилити сепаратистські настрої, що загрожувало цілісності країни, проте їхня спроба зазнала невдачі, не отримавши розвитку.

28 листопада у Сєвєродонецьку депутати Верховної Ради АР Крим і місцевих рад східних, південних та низки центральних областей визнали Віктора Януковича президентом.

1 грудня Верховна Рада України висловила недовіру урядові Віктора Януковича та постановила сформувати уряд народної довіри.

Остаточний вердикт очікувався від Верховного суду України. Він ухвалив рішення про визнання нечинними результатів другого туру президентських виборів і призначив його повторення, що не було прямо передбачено законодавством. Це було оголошено 3 грудня: «враховуючи неможливість оприлюднення офіційних результатів другого туру виборів, провести повторне голосування 26 грудня 2004 року».

Після 12 днів Помаранчевої революції напруженість нарешті спала, політики розпочали обговорювати зміни у виборчому законі, зміщення центру влади від президента до парламенту й уряду, перегляд складу Центральної виборчої комісії.

8 грудня парламент проголосував за зміни до Конституції. Внаслідок компромісу, досягнутого фракціями Верховної Ради, були прийняті зміни, які отримали назву Конституційна реформа 2004. Ця реформа зменшила повноваження президента і знизила рівень значущості спірних президентських виборів. Україна стала парламентсько-президентською республікою.

26 грудня відбулося переголосування другого туру. Внаслідок перевиборів новим президентом було обрано Віктора Ющенка.

10 січня Центральна виборча комісія оголосила офіційні результати виборів. У підсумку Віктор Ющенко набрав 51,99 % голосів виборців, Віктор Янукович – 44,19 %.

23 січня відбулася інавгурація Віктора Ющенка.

Результати революції

Помаранчева революція на певний час урівноважила суспільні настрої, політична верхівка почала прислухатися до виборців. Змінилася правляча еліта України, відбулася певна переорієнтація внутрішнього й зовнішньополітичного курсу країни. Помаранчевий майдан сприяв утвердженню України як самостійної держави на пострадянському просторі, дав поштовх зростанню національної свідомості, навчив досвіду об'єднання та самоорганізації громадян.

Однак вже за кілька років стало зрозуміло, що частину завдань, які поставила перед собою Помаранчева революція, не було виконано. А подальше розчарування громадян у політиці Віктора Ющенка повернуло до влади

Віктора Януковича, каденція якого достроково скінчилася внаслідок наступного Майдану – тримісячної Революції Гідності 2013-2014 років.

Проте завдяки протестам у 2004 році українське суспільство усвідомило важливість таких цінностей, як свобода слова й інші політичні та громадянські свободи. Розвиток громадянського суспільства став основним рушієм подальших демократичних перетворень у державі. ●

eprasa.pl 05ebe98739

Петро ВІРХНЯНСКЫЙ
Фото автора статті

Задля памяти о талергофцях

Для одданя шаны нашым предкам, вязненым в Талергофі, в роковины іхнього пришествя до лаґру, адже 18 жовтня 2024 р. (по 110 роках и 1 місяци) приіхали сме до Ґрацу. Ночували сме в готели, з якого ґрацкій аеродром з выгляде мали сме як на долоны (знимка 1). Гнеска трудно повісти, де сто років тому росли ту сосны, під якыма хоронено тлінны останкы померлых вязнів. Напис вежы кєруваня льотами (*Herclich Willkomen am Graz Airport*), стоячой на місци страждання нашых дідів, днес вшыткых витат сердечно. В 1914 році мешканці сесой землі до Руснаків (винных лем Богу духа) з погордом кричали: *Schufie*, *Kanalien*, *Bestien* або *Russische Knechte*.

В ночы хыбаль огорнули мня думкы предків, бо снило ся мі рідне село. Першу-м ніч в Талергофі, так як и они, переспал з пятниці на суботу (они з 18 на 19 вересня 1914 р.). Та на тім подоба ся кінчыт, спал єм в постели теплого покоіка, а они при околоті соломы в неогріванім таборовім наметі. Іхали потягом, не знали де іх везут (з Горлиц выіхали 14 вересня), мы знали сме де іхаме. Кормили іх до сита лем поганым словом и кулаками. Посьлідны кільометры ишли піше (хыбаль з того місця де гнеска лежат кости нашых предків замореных в Талергофі). Нас авто привезло під самісі готеловы двері. Іх на каждім кроці витано поганым, ворожым словом та планні кормили, а нас всядываль, аджи в реставрациі, витало достойне австрийскє: *Grüß Gott!* (одповідник нашого – *Слава Ісусу Христу!*). Ім не вільно было сьпівати, а мы, кєд лем зыли сме обідо-вечерю, з радости, же Бог дозволил щасливі переіхати тівко кільометры, засьпівали сме си декілька нашых сьпіванок и нихто нам не боронил. Сто років минуло и дуже ся змінило, але не вшытко (товды и тепер люде бояли ся приходу росиі, в 1914 р. барже, бо єй солдаты дішли аж під Горлиці и Тарнів). Тепер приіхали сме зо свойой воли и до воли могли сме сьпівати, а іх не лем голодом морено, ім заборонено аджи сьпівом ся насолоджати. Жену збожеволілу од талергофскых порядків, лем в сьпіві находячу якій такій спокій, закатували. Єдином єй провином было тото, же кєд лем приходила до тями, сьпівала. Заказане мали сьпіваня, а они аджи хоры закладали, бо Лемко без сьпіваня жыти не може. Концертували лем *piano* и *pianissimo*, з розставленом вартом стерегучом, жебы дакый вояк не підслухал и не донюс.

Красьні хочу подякувати пану Богданови Ґочу за то, же підняли ся зорганізуваня сесой прощы, же міг єм быти єй учасником. Слова подякы кєрую и до пана Андрия Переґрыма, кєрівника прощы Лемків з заходу, який осолодил наше бытя на талергофскій землі. Того, што-м там пережыл, не одбере мі нихто.

Талергофска Служба Божа зачала ся в суботу 19 жовтня о 10 годині, ім дозволено службу правити аж по місяцях. Греко-католицку церков в лаґрі посьвячено кінцьом мая 1915 р., а осадженых было там деси з 800 греко-католицкых єґомосьців и лем 6 православных з Буковины та єден з Галичыны – о. Ігнатій Гудима. Того рока в Фельдкірхен при Ґраци служыло єй двох греко-католицкых сьвященників, повитал нас о. проф. Борис Голошняй, парох віденьской церкви св. Варвары, родом з Сербиі. До нас радил по-свому, а до представників місцевой австрийской влады звернул ся іхньом державном мовом (додам, же Общелемківскє Поломництво до Талергофа патронатом обнял *Bürgermeister*, адже голова міста Фельдкірхен при Ґраци – пан Еріх Ґош). Другым правлящым єґомосьцьом был о. Богдан Карпляк, львівянин, парох недавно в Ґраци створеной греко-католицкой парохії. Третім нашым єґомосьцьом были о. мітрат Юлиян Феленчак, Лемко родом з Бортного, православный парох Морохова, та сяніцкый декан. Іхали з нами, были «парохом» поломничой групы з Лемковины и разом з нами на Службі Божій стояли. Завдякы ним одсьвяткували сме талергофску Дмитрівску Суботу, яку дома по-старому мали сме 2 листопада. Лемкы-заходяне до фельдкіршенского костела гвошли з крестом, коругвами та достойным сьпівом. Кєд наближали ся, штораз то мильше робило ся на душы, бо в мурах чужой сьвятыні чули сме рідный сьпів. Видок тіж был красный и зворушливый, одягнены были в парадны народны стройі, та з нима пришло трьох молодых служащых, одягненых во східны дальматикы. Камеральный лемківскый хор пана Андрия Переґрыма был музичном окрасом заупокійной молитвы. По Богослужбі в парохіяльным костелі Фельдкірхе при Ґраци слухали сме концерту лемківской пісьні та прозы. Зачала го перша наша сьпівачка – Юлія Дошна, сьпівала при акомпаняменті Мирослава Боґоня, граючого на гармоніі та корбовій лірі. Думам, же творы в выконаню Юліі Дошны и Мирослава Боґоня запали в памят представникам місцевой влады, сьпівала іх не лем воргами, але и душом. Пак Павло Стариньскый прочытал по-нашому декілька споминів талергофця Теофіля Курыллы, а на німецку мову перевела іх и зачытала Татянна Сандовыч. То правнучка о. Максыма Сандовыча, розстріляного в Горлицях 6 вересня 1914 р. (адже Максыма Горлицкого, святого Православной церкви) та внучка о. Максыма Сандовыча, сына св. Максыма, гродженого вдовом Пелагьом Сандовыч

eprasa.pl 05ebe98739

(з дому Григорук – Білорусинком, дівком священника з Підляшшя, з Новоберезова) - народженого якраз в Талергофі. Талергофску академію заперал выступ родинного ансамблю Андрия Переґрыма (знимка 2).

Пак процесийом перешли сме до каплиці-ротунды, на новий фельдкіршенскый цмонтір (на котрый в 1936 р. з-під талергофскых сосен перенесено косты нашых предків) перепровадили нас о. Феленчак (знимка 3). Греко-католицкы священникы не мали ани єпітрахілів, ишли яко єдны з мирян (о. Феленчак в церкви стояли з мирянами, бо медже католиками и православныма ніт спільного євхаристийного престола). Парастас одправили лем о. Феленчак та не в каплиці, а перед ньом, бо бы нас не помістила. Было то величезне пережытя, та дане мі было повісти декілька слів о своім и жениных предках, осадженых за талергофскыма дротами. Дано мі голос заразіся по слові Богдана Ґоча – головы Талергофского комітета – покликаного для упамятніня 110 річниці інтернуваня Русинів/Лемків в концентрацийным лаґрі Талергоф. Огорнула мня величезна трема, не повіл єм того, што-м хотіл, та аджи мушу дешто спростити. Рюк єм, же на пропамятных таблицях не нашол єм Сидора Штеклі (жениного прадіда), а на таблицях каплиці-ротунды в *Feldekirche bei Graz* єст *Sztekla Izidor*. Бракує на них Теодозого Демянчика, мужа Фіриі Демянчик, котрій од 21 вереся 1925 рока аж до смерти (адже до 21 квітня 1939 р.) на горі Явір обявляла ся Богородиця. Справдил єм лем Демянчика, не нашол єм го, а знал єм, же згынул в талергофскым ляґрі, же багнетом проколоти мал го вояк тримаючый сторожу. На таблицях повинен быти записаный медже *Demianczuk Fjodor* а *Demianoski Pjotr*. Быти то блудный запис, *Demianczuk* то *Demianczyk*? З перенятя, зато, же зачал єм од Штеклі, повіл єм, же не нашол єм го на пропамятных мармуровых дошках. Не повіл єм и того, же прадідо мойой жены, кєд чугом вкрывали товды барз молодого ищы (бо лем 17-річного парібка) єй дідуся, рекли до нього: *Дома-м лишыл дівкы, та даку си може выбереш*. Выбрал якраз тоту, котра вынесла з хыжы няньову чугу (котром прадід вкривали діда). Знимка 4., женына бабця – то дівча стояче медже мамом а няньом. Першый з правой – то Семан Штекля.

Голосы Богдана Ґоча и Андрия Переґрыма (головных організаторів сесой прощы Лемків) были клямрами, спинаючыма лемківскы выповіды, выголошены по талергофской панахиді. Того дня до Лемків и Австрияків, зобраных ту, промавлял ищы Севериян Косовский (він не приіхал, а прилетів и голос взял в імени Стоваришіня Лемків) и пані д-р Мирослава Копистяньска. Пані Мирослава єст кєрівником *Коміркы до справ фінансів Департамента спорту и европейских ігрищ Маршалковского уряда воєвідства Малопольского* (*Kierownik Zespołu ds. finansów Departamentu Sportu i Igrzysk Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego*) та нашым представником во *Спільній комісиі уряду РП та меншын народных и етнічных* (*Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych*). Тішыла ся, же єст нас так дуже, же сме нерозєднаны, же памятаме, бо не треба забывати. Бесідувала о потребі прощаня, без якой трудно жыти. Зразу на німецку мову єй выповід симультанічні переводила вышше згадана Татянна Сандовыч – дівка Михала Сандовыча, сына Максыма, гродженого в Талергофі – представниця наступного юж поталергофского поколіня. Посьлідне слово при талергофскій каплици належало, як єм юж згадував, до п. Андрия Переґрыма, який подякувал головному організаторови п. Богданови Ґочу та вшыткым прочанам. Він тіж підчеркнул, же тогорічна проща до Талергофа при Ґраци єст спільна, понад вшелеякыма поділами, родинна та аполітична, приіхати міг каждий, хто хотіл (мій друг хотіл, але не знал, же іхаме и сумувал). ●

eprasa.pl 05ebe98739

Дитячий Хор
ПЕРВОЦВІТ
Запрошуємо до спільного співу!

Związek Ukraińców w Koszalinie
tel. 94 342 64 70 · ul. Piłsudskiego 6/1

26 листопада на 94-му році життя
відійшов у вічність мешканець Пєнєнжненщини,
хлібороб, депортований під час акції «Вісла»
з прабатьківського села Кровиця Сама
на Любачівщині

† СТЕФАН ШЕВЧИК

Дочці Покійного
Марії Ользі Сич з родиною,
заслуженій вчительці і директорці
Комплексу шкіл з українською мовою навчання
в Ґурові-Ілавецькому, активній членкині ОУП,
усій великій родині і близьким
складаємо слова співчуття,
єднаючись з ними в скорботі та сумі.
Хай пєнєнжненська земля, в якій 29 листопада
на цвинтарі в Пєнєнжні спочив Покійний,
буде Йому пухом, як рідна прабатьківська.

Голова, управа і рада Ольштинського відділу ОУП

У жовтні в Ілаві подалася до Бога

† АННА ОЛЕКСІВ з д. Мигалик

уродженка Волі-Нижньої на Лемківщині,
моя двоюрідна сестра, велика патріотка,
щира жертводавчиня на всі церковні почини
як у своїй парафії, так і всюди там, де з будови храму
утверджувалося духовне життя українців у Польщі.
З болем прощалися ми з Тобою, Ганусю!

Наталя Кравчук з родиною

ВІДІЙШЛИ

Згадка про Стефана Цалку

І знову осиротіла українська громада Круклянок. 30 жовтня 2024 року на 86-му році життя відійшов у вічність Стефан Цалка, залишивши у скорботі не тільки найближчу родину, але також усю місцеву українську громаду. Стефан прожив довге нелегке життя, проте був однією з найяскравіших постатей свого часу. Народився він 22 грудня 1938 року в Старому Селі на Любачівщині у заможній родині Цалків. Батько Себастьян був поляком, мати Марфа – українкою. Мав брата Владислава та сестер Іванку й Марійку. Дитинство Стефана припало на важкі воєнні роки. Жорстокі події, які відбувались на очах тоді ще малої дитини, залишили тривалий слід у його пам'яті до кінця земної мандрівки. У 1947 році через злочинну акцію «Вісла» Стефан мусив залишити рідне село й був депортований з родиною на Мазурські землі до Круклянок, де прожив усе своє життя. 29 жовтня 1966 року одружився з Анною Процайло. Разом вони виховали двох синів – Петра й Адама.

Був одним із перших учнів 2-го класу місцевої школи, яку закінчив з відзнакою. Особливо любив математику та історію. Далі здобув освіту в Технікумі рибного господарства, проте недовго працював за цією професією та перейшов на роботу до уряду місцевої ґміни, де був секретарем, а потім – головою, начальником та війтом Круклянок аж до заслуженого пенсійного віку. Навчався теж у Торунському університеті за спеціальністю адміністративне право. За свою жертовну працю отримав багато медалей. Здобув велику пошану серед жителів ґміни Круклянки. Довгі роки був членом та активним діячем Українського суспільно-культурного товариства, а після – Об'єднання українців у Польщі. Від самого початку активно працював над підготовкою різноманітних культурних заходів, а особливо відомої Купальської ночі. Майже до кінця життя співав у церковному хорі. Особливу роль займала в житті Стефана місцева греко-католицька церква, котрій віддав частину свого життя й здоров'я. Був одним з ініціаторів спорудження нової святині та вклав у її будівництво частку себе – від оформлення документів, щоденної праці на будівельному майданчику до моменту освячення храму. Довгі роки опікувався також фінансами парафії.

Стефан дуже любив Україну. Багато разів відвідував її, бувши учасником екскурсій, які організовувала його дружина Анна. Ці поїздки стали своєрідними уроками історії та патріотизму для їхніх учасників.

Стефан був лідером і добрим духом нашої громади у всіх заходах і починаннях. Нам нелегко повірити, що його вже немає. Він лишив, однак, багато добрих діл, завдяки яким ми будемо про нього пам'ятати.

Єднаємось у скорботі з дружиною Стефана Анною, його синами Петром і Адамом та висловлюємо їм щирі співчуття.

Нехай чужа Мазурська земля буде йому пухом. Вічная пам'ять.

Осиротіла круклянська спільнота

eprasa.pl 05ebe98739

УВАГА!

Повідомляємо, що з нового року вартість газети «Наше слово» змінюється. Збільшення витрат на друк, щорічне збільшення витрат на висилку, підвищення мінімальної заробітної плати, інфляція змушує видавця підвищити ціну газети у 2025 році. Від нового року це буде 7 злотих за один примірник. Нагадаємо, останнє підвищення відбулося у 2021 році.

Передплата «Нашого слова» на 2025 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**145,00** зл	**290,00** зл	**580,00** зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**155,00** зл	**310,00** зл	**620,00** зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
550,00 зл	**1100,00** зл
130,00 євро	**260,00** євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
200,00 дол КАНАД.	**400,00** дол КАНАД.

США

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
140,00 дол США	**280,00** дол США

ДО УВАГИ БАТЬКІВ!

Надсилайте нам фотографії ваших дітей, які народилися в 2024 році. Для того, щоб вони з'явилися у святковому номері нашої газети, чекаємо на знімки до 26 грудня на електронну адресу редакції: **redakcja@nasze-slowo.pl.**
Просимо зазначати ім'я, прізвище, вагу, зріст, а також місцевість – бажано українською мовою. Чекайте відповіді на свій лист. Якщо відповіді немає, значить, редакція не отримала фото. В такому разі просимо надіслати мейл ще раз або телефонувати нам: +48 (22) 677-88-10.

Редакція «Наше слово»

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogłoszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 05ebe98739

Małanka 2025

Запрошуємо на благодійну Маланку 2025 у Кошаліні

11.01.2025 • 20:00 • СУБОТА

KLUB PODCHORĄŻEGO CSSP

(ul. Wojska Polskiego 66, Koszalin)

До танцю гратиме ансамбль
ГОПАК
з Ольштина

В ціні квитка м.ін.:
- харчування (теплі і холодні страви)
- теплі і холодні напої
- шампанське
- тісто, кава, чай

Контакт: 94/ 342 64 70 (домівка ОУП)
тел. моб. 884 994 009, 609 856 353

Кількість місць – обмежена!

Запрошує Об'єднання українців у Польщі
Управа Гуртка та Відділу в Кошаліні

SOLIDARNI Z UKRAINĄ

eprasa.pl 05ebe98739